

2. opustí-li zůstavitele v nouzi přes to, že mu mohlo snadno pomoci; (toto omezení pokládám za vhodné);

3. vede-li trvale život nemravný «

§ 769 může zůstatí, § 770 by se pak omezil na citování §u 542, v § 772 by mohlo odpadnouti slovo »výslovně«.

Soudnictví nad mladistvými v Belgii.

B. Lukášova (Praha).

Belgické soudnictví nad mladistvými, oddělené nyní úplně od soudnictví dospělých bylo upraveno v nynější podobě zákonem ze 13. května 1912, jehož druhá kapitola pojednává o mladistvých provinilcích. Základní myšlenkou zákona jest ochrana dítěte, ochrana před rodiči, před třetími osobami a konečně i před právním řádem samotným, který by snad chtěl trestati dítě podobně jako dospělého. Dítě před soudem je vždy něco abnormálního, nezdravějšího, truchlivějšího než dospělý. Je sice pravda, že zpravidla působí na zločinné dítě tytéž vlivy a okolnosti jako na zločince dospělého, ale přece je tu rozdíl tak ohromný, že není třeba ani obšírně odůvodňovat nutnost zvláštních soudů pro mládež.

Dr. Vervaeck, který na základě svých studií v laboratoři při obou bruselských věznicích v St. Gillès à Forest provedl klasifikaci zločinců se vztahem na možnost jejich polepšení a na způsob zacházení s nimi, roztrřídí sice mladistvé provinilce stejně, ale ihned dodává, že je plus nectností, jež jsou vlastní věku dětskému a mladistvému vůbec, a jež nepotlačovány dobrou výchovou mohou se státi skutečně nebezpečnými. Jinak je však patrné, že polepšiti dítě je nepoměrně snadnější než dospělého, nejsou-li zde snad některé duševní vady, ač i ty, jak praví dr. Vervaeck, jsou mnohdy vyléčitelnější než vady tělesné, neboť ve většině případů jsou zaviněny vedle dědičnosti špatnou životosprávou. Uvědomíme-li si pak, že hlavně nezdravé sociální prostředí rodí v dětech zločince, pochopíme snadno, že instituce soudů nad mladistvým musí chtíti spíše ochrániti provinilce před škodlivým vlivem společnosti, než naopak společnost před nimi. Úřad soudce nad mladistvými (juge des enfants) jeví se nám tedy jako hlavní orgán péče o mládež.

Věková hranice do níž osoby podléhají soudům pro mládež je 16, v případech, žebroty, tuláctví nebo k žádosti rodičů 18 let. Podle vážnosti případů má soudce mladistvých možnost zaříditi tato opatření: 1. Pokárati dítě a po příp. domluviti rodičům, nebo jejich zástupcům. 2. Umístiti mladistvého u spolehlivé osoby nebo v některém soukromém nebo veřejném vychovávacím ústavu až do jeho dospělosti. 3. Dáti je k dispozici vládě, která pak zařídí obyčejně jeho dodání do některého ústavu až do jeho zletilosti. Dispozice sama však může býti vyslovena jednak podmíněčně, jednak může býti naopak prodloužena i nad zletilost, obyčejně ne

nad 25 let, a jen v případech zvláště těžkých zločinů, trestných smrtí nebo nucenou prací až na dvacet let po dosažení zletilosti. Ovšem že takové případy jsou velikou vzácností a jeden případ, kdy trvala dispoice až do 41 roku byl nám uváděn jako skutečná výjimka. V případě prvním a z části i druhém, kdy je dítě vráceno rodičům, nebo umístěno u nějaké soukromé osoby bývá obyčejně nařízena »liberté surveillée«, t. j. dítě je postaveno pod dozor a ochranu soudního důvěrníka, který je velmi důležitým článkem v organisaci soudů pro mládež. Stane-li se, že je mladistvý spoluvinným na trestném činu dospělého, má býti věc dítěte svěřena v ž d y soudům pro mládež.

Důvěrníci jsou ustanovováni soudcem mladistvých. Bývají to obyčejně učitelé, sociální pracovníci, někdy i starostové obcí. Hlavním jejich úkolem je ovšem dozor nad mladistvými, kteří jim byli svěřeni a tím tedy občasně návštěvy v jeho rodině nebo u jeho mistra, přímý, pokud možná hodně vlivný styk se svěřencem, o čemž musí soudu podávati bezpodmínečně měsíční zprávy. Při tom je ovšem přirozeno, že i předběžná vyšetřování v rodině mladistvého, o zdravotních, finančních a sociálních poměrech o mravní zachovalosti jeho a jeho okolí koná opět důvěrník, jemuž po případě bude později svěřen dozor nad mladistvým. Je to úloha nesmírně zodpovědná a vážná. H. Cartou de Wiart, jeden z tvůrců zákona z r. 1912 a tehdejší ministr spravedlnosti pravil o důvěrnících: »Žádám na vás ochotu spojenou s pevností. Dobrotu moudrého otce zbavenou krutosti a naivnosti, který studuje pokroky a chování dítěte a mění metody podle nových příznaků až vytvoří definitivně povahu, která se otvírá a dává tomu, jenž jí rozumí a ji miluje.«

A týmž duchem porozumění, lásky a ochrany má býti naplněno každé soudní jednání až k přelíčení samému. Soudce má především na paměti, že jde o bytosti ubohé, zanedbané, jež si přicházejí ne pro trest, nýbrž pro přísnou, ale přes to laskavou domluvu a pro pomoc. U dětí je jistě polepšení nejpřednějším a snad i jediným účelem potrestání. Mnohé z nich však si nejsou ani vědomy toho, že spáchaly něco trestného. Nesmí se jim tedy nikdy zdáti, že se jim děje křivda, soudce jim musí především objasniti, proč na ně vznesl svoji moc a ukázati, že je to především pro jejich dobro, podvolí-li se rozsudku. Vzpomněla jsem si potom bezpočtůkráte, jak působí proti přísným a laskavým slovům soudce odborníka náš těžkopádný aparát porotního přelíčení na duši dítěte, která je už dospělým podle zákona, protože je mu čtrnáct let, jak působí celá soudní veřejnost, dychtivá sensace, čtení obžalob, posudků, řeči soudců, obhájce i státního zástupce, celé to zdlouhavé otupující jednání končící potom třeba články v novinách, psanými pro pobavení širší veřejnosti, bez prospěchu však pro intressenty a bez nejmenšího pedagogického citění. Na jedné straně nutné zadupávání všeho studu, na druhé vzbuzení falešné hrdosti — býti hrdinou celého procesu.

Belgické hlavní přelíčení je velmi jednoduché. Soud mladistvých zasedá pravidelně ve čtvrtek odpoledne v nádherném

Palais de Justice, který nám, zvyklým na kasárnické fasády soudů připadá jako chrám. Líčení je veřejné, ale veřejnost je fakticky omezena nedostatkem místa; jsou přítomni hlavně důvěrníci. Mladí provinilci přicházejí jeden po druhém každý se svým důvěrníkem a mnozí i s rodiči. Řízení je velmi jednoduché a obyčejně i krátké. Obsahuje vlastně jenom hlavní výslech obžalovaného a vynesení rozsudku. Všechna vyšetřování o poměrech a činu mladistvého jsou již v rukou soudu. Poněvadž nejde v první řadě o potrestání za určitý čin, nýbrž o záchranu individua, jehož morální stav je silně ohrožen, záleží právě hlavně na tom, v jakém stupni je toto ohrožení, projevené spáchaným činem a podle toho se vynáší rozsudek. Byla jsem přítomna prvnímu zasedání po soudních prázdninách, které trvají až do konce září. Přišlo asi deset chlapců a dívek. Mluvili francouzsky a vlámsky, ale úřední jednání byla francouzská. Byl tu čtrnáctiletý zloděj, jehož zkazila slabá matka a nesvědomitý zaměstnavatel, dvacetiletý švihák, který už dvakráte utekl z ústavu (ti kdož jsou v »liberté surveillée«, nebo v některém ústavu podléhají soudům mládeže i když jsou starší 18ti let), patnáctiletý, slabý hošík jehož matka dala od 13 let do služby do baru a který tam byl v noci nalezen, desetiletá zlodějka, prý neobyčejně bystré děvčátko, mladičké prostitutky a všude byly to žalostné domácí poměry. Bruselský »juge des enfants« Paul Wets nesoudil, spíš domlouval, vyčítal, káral ale spíše rodiče než děti. Rozsudky zněly na »liberté surveillée«, nebo umístění v ústavech. Všechny ústavy jsou založeny na té myšlence, že děti zločinné nebo zpustlé jsou jednak děti zatížené, jednak děti špatně vychované a proto je nutno zařídit tyto »écoles de bienfaisance« jako léčebné útulky a jako vychovatelný pro ostatní, odkudž mladiství vyjdou ozbrojeni znalostmi i mravní základnou pro životní boj. Již před válkou byly belgické vychovatelný opatřeny nejmodernějšími dílnami pro výchovu chovanců, stejně jako medicínskými, pedagogickými laboratořemi pro vědecká pozorování. Válkou však bylo mnoho zničeno (celkové škody se odhadují přes 4 miliony franků), hlavně ústav v Yprech, ale nyní byly vládou věnovány značné sumy, aby mohlo být vše a pokud možná ještě moderněji obnoveno. Belgické ústavy jsou staré polepšovny (»écoles de réforme«), změněné zásluhou býv. ministra Le Jenne-a. Jsou nyní tři pro chlapce rozdělené ne už podle věku chovanců, jako dříve, nýbrž podle národnosti a obtížnosti případů. Vychovatelna v Ruysselede je pro Vlámky, v St. Hubert pro Valóny a v Mollu — dvojjazyčná — pro těžké případy. Každý chovanec nově přijatý musí se podrobti čtrnáctidenní až dvouměsíční zkoušce v centrální lékařsko-pedagogické laboratoři v Mollu. Již před zákonem z 1912 zařídil M. Van den Heuvel vyučování řemeslům a polní, nebo zahradní práci, což bylo usnadněno tím, že k ústavům patří veliké dvorce. Nyní se mohou chovanci učití zpracování dřeva a kovů, elektrotechnice, tiskařství, knihařství, ševcovství, krejčovství, košíkářství, zahradnictví a pracím rolnickým. Ve všech dílnách jsou zkušení učitelé a k těžkým polním pracím se zjednávají dělníci.

Dívčí ústavy jsou v Beernemu a v Namuru a pak dva v Bruselu samotném, které bezprostřední blízkostí svou mohou být též dočasným útulkem dívkám bez domova, nebo prostě zadrženým na ulici. Viděla jsem oba bruselské. První z nich je v Evere, předměstí to hodně vzdáleném vlastnímu Bruselu, takže máme dojem úp'ného venkova. Patří řeholnicím »řádu Dobrého pastýře«, které původně zbudovaly vlastní útulek pro opuštěné a padlé dívky, útulek, jenž byl potom přejat státem, ale řízení ponecháno sestřám. Je to veliká budova, moderně upravená asi pro 400 dívek, opravdu »belgicky« čistá. Chovanky mají svou školu, většina je jich totiž polovičnými analfabety, své krejčovské dílny, učí se vařit, prát, pracují v zahradě a ve velkém parku, starají se o hospodářství. Druhý útulek je rovněž podnikem polosoukromým, náleží spolku bruselských protestantek. Je mnohem menší, jen pro 25 dívek, ale za to, je zde výhoda opravdu rodinného prostředí, poměrně větší svobody osobní, což se jeví v maličkosti snad, ale přece markantně, že každé děvče má svůj vlastní pokojíček, nemají stejnokrojů a mohou býti po případě zaměstnány i mimo ústav. A jsem přesvědčena, že pro tékavé a lehkomyšlné dívčí duše je mnohem blahodárnější nedostane-li se z hluchého a znervosňujícího velkoměstského života do umrtvující uniformity klášterního světa, nýbrž do srdečného kruhu, který nepotlačuje její osobnosti a jejího individualismu.

Konečně: Belgické soudnictví nad mládeží ač je založeno na myšlence tak krásné, není jistě ideální a bez chyb, ale nás musí naplňovati důvěrou a radostí, když malý, válkou tak zkrušený stát nezůstává za druhými, většími, ba někdy jim i ukazuje cestu.

Zprávy.

O citování našich zákonů. Z Rakouska jsme převzali mimo jiné i citování právních pramenů. Jde ovšem o zvyk, jak byla ta věc upravena. Udal se nejprve den a rok zákona nebo nařízení, a potom číslo příslušné sbírky, v níž byla norma ta zařazena. Způsob ten přešel i do našeho státu. U nás citování dne řídí se podle toho, kdy zákon byl usnesen v příslušném zákonodárném sboru, u nařízení podle usnesení ministerské rady. Na první pohled jest vidno, že udávání tohoto termínu nemá naprosto právního významu. Od toho dne nejde ani žádná lhůta, ani neřídí se platnost právní normy. Toto určení dne mohlo by proto zcela dobře odpadnouti. Může míti ovšem právní význam, a má pravidelně, den vyhlášení ve Sb. z. a n. neboť od té doby řídí se po případě zodenní lhůta vakační, nebo (a to jest nyní pravidlem) doba platnosti počíná dnem vyhlášení, poněvadž většina zákonů a nařízení tak v dovětku ustanovují. Ale i tu by nebylo vhodno uváděti den vyhlášení, poněvadž termíny by byly sice méně nahodilé podle vydání částky a při zákonech ne pouze přechodných dá se dobře obejít bez neustálého citování dne a měsíce vyhlášení. Velice praktické a vhodné, i právnímu stavu vyhovující byl by způsob citování, jak byl zaveden a dosud jest v Uhrách. Uvádí se zákonný článek číslem (římským) v úřední sbírce a její ročník. Na př. zák. čl. LXVIII: 1912. Naznačuje se tím zřejmě, že jen publikace ve sbírce má právní význam. Způsob ten vyhne se i obtížnému citování zákonů usnesených v předchozím roce, a teprve v pří-